

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 21 december 2021

Mål nr

Ö 5550-21

ANSÖKANDE STAT

Republiken Rwanda

PERSON SOM FRAMSTÄLLNINGEN AVSER

JPM

Offentlig försvarare: Advokat TB

Offentlig försvarare: Advokat HLR

SAKEN

Prövning enligt 18 § lagen (1957:668) om utlämning för brott

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Högsta domstolen förklarar att det inte finns hinder enligt utlämningslagen mot utlämning av JPM till Rwanda. En utlämning är inte heller oförenlig med Europakonventionen eller Barnkonventionen.

TB ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt JPM med 731 301 kr. Av beloppet avser 350 550 kr arbete, 171 990 kr tidspillan, 62 501 kr utlägg och 146 260 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

HLR ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt JPM med 619 800 kr. Av beloppet avser 417 525 kr arbete, 76 715 kr tidspillan, 1 600 kr utlägg och 123 960 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

JPM ska fortfarande vara häktad i utlämningsärendet.

Sekretessbestämmelsen i 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig för de uppgifter som hänför sig till brottsutredningen.

SKÄL

Framställningen

1. Republiken Rwanda har begärt att JPM ska utlämnas dit för lagföring.

Den påstådda brottsligheten

2. Till stöd för utlämningsframställningen har Rwanda åberopat en internationell arresteringsorder och ett åtal som båda är utfärdade av riksåklagaren i Rwanda den 17 december 2020. Av de bifogade handlingarna framgår att åtal har väckts mot JPM för följande gärningar begångna mellan den 6 april och juli 1994 i Rwanda:

- a) folkmord genom att döda medlemmar av folkgruppen tutsier,
- b) folkmord genom att orsaka allvarlig fysisk och psykisk skada hos medlemmar av folkgruppen tutsier,
- c) delaktighet i folkmord samt

d) brott mot mänskligheten genom våldtäkt.

Riksåklagarens och JPMs inställning

3. Enligt riksåklagaren finns det inte hinder mot utlämning enligt utlämningslagen. Riksåklagaren har vidare anfört att en utlämning inte skulle strida mot Europakonventionen eller Barnkonventionen.

4. JPM har motsatt sig utlämning. Han har gjort gällande att det finns hinder mot utlämning enligt 7–9 §§ utlämningslagen samt att en utlämning skulle vara oförenlig med artiklarna 3, 6 och 8 i Europakonventionen och artiklarna 3, 6, 9 och 10 i Barnkonventionen.

5. JPM har i utlämningsärendet varit frihetsberövad som anhållen eller häktad sedan den 17 november 2020.

JPMs uppgifter

6. JPM har bestritt ansvar och uppgett sammanfattningsvis följande.

7. Han är född 1972 i Kigembe och är son till AN. När folkmordet startade i april 1994 var han student vid universitetet i Butare.

8. Det utbröt ett krig i Rwanda 1990. Han var till en början lojal med partiet Rwandan Patriotic Front (RPF) och 1993 begav han sig till norra Rwanda för att delta på ett läger som partiet anordnade. Syftet var att samla in pengar och att sprida information till ungdomar. De använde olika sportaktiviteter som en täckmantel. RPF:s ordförande, nuvarande presidenten i Rwanda PK, deltog.

9. Regimen började leta efter dem som hade varit på lägret. Delegationschefen dödades den 7 april 1994 och senare även JPMs bror. JPM blev mycket rädd eftersom regimen kände till att även han var involverad i RPF. Han

vågade knappt gå ut. Det hände ingenting i Butare under tre till fyra veckor. Han försökte få information om vad som pågick men allt var stängt. Den bar, Chez Ngoga, som nämns i utredningen, låg nära hans hem. Baren låg cirka 20 meter från en vägkorsning, och var mer som en liten butik där man kunde köpa öl. Människor uppehöll sig där för att få information. Efter den 6 april 1994 fanns det vägspärrar överallt. Presidenten bodde ungefär 200 meter från hans hem. Enligt de uppgifter han fick försökte regimen upprätta en skyddszon kring presidenten och det var därför som en väg vid korsningen hade stängts av.

10. Han lämnade Rwanda i slutet av maj och flydde till Kongo. På grund av konflikten i Burundi, som hade börjat 1993, fanns det även många burundier i Kongo. De engagerade sig tillsammans i Palipehutu-FNL (FNL). JPM hoppades att situationen i Rwanda skulle lugna ner sig så att alla kunde återvända hem. Han kände många som hade lastbilar eller båtar och han arbetade därför med logistik under kriget.

11. Efter ett antal år tog han sig till Nederländerna. När VI kom dit lyckades hon genom sitt dåvarande parti Forces Democratiques Unifiées (FDU) ena alla småpartier i opposition. Han lärde känna andra rwandier där. De hade organiserat sig och som täckmantel skapat en grupp för traditionell dans och han deltog i verksamheten. De spred brev med politiskt innehåll och anordnade demonstrationer.

12. Han bestämde sig så småningom för åka till Burundi eftersom hans dåvarande svärfar bl.a. skulle hjälpa honom att få arbete. Hans svärfar ordnade med pass och id-kort. JPMs födelsedatum ändrades för att han skulle få en bättre chans att bli antagen hos de paramilitära styrkorna. När JPM befann sig i Guinea mördades hans svärfar och han reste då till Sverige.

13. Här sökte han asyl, träffade sin nuvarande hustru, bildade familj, arbetade och studerade. Han fortsatte att vara politiskt engagerad i FDU och reste ofta tillbaka till Nederländerna för att delta i politiska aktiviteter. Han besökte även Storbritannien under en vecka och utförde då politiskt arbete för FDU. Han har inte berättat om detta tidigare eftersom det är känsliga uppgifter. Han har hela tiden varit politiskt engagerad, men han har inte bedrivit politiska aktiviteter i Sverige.

14. JPM är medveten om att han lämnat olika uppgifter. Han har dock hela tiden befunnit sig på flykt och har varit rädd att bli skickad tillbaka till Rwanda med hänsyn till att regimen ser honom som en förrädare och fiende. Att han förnekat samröre med FNL berodde på att han trodde att det skulle underlätta för honom att få svenskt medborgarskap. Vid polisförhören i januari 2021 var han chockad över anklagelserna och behövde väga sina ord eftersom han inte visste vem som låg bakom förhören.

15. Anklagelserna mot honom är felaktiga. Det är dock på detta sätt som regimen i Rwanda arbetar. Den fabricerar bevis och åtalar politiska meningsmotståndare. Han vet inte vilka de personer som har vittnat mot honom är, men han känner kanske igen vissa namn. Han hade inte hört talas om den kommitté (Comité de crise) som nämns i åtalet förrän han fick del av handlingarna i utlämningsärendet.

Bevisning åberopad av JPM

16. JPM har, utöver skriftlig bevisning, åberopat vittnesförhör med BR och PL.

BR

17. BR är advokat i Norge och har berättat sammanfattningsvis följande.

18. Han har arbetat med ärenden som rör Rwanda sedan 2013. Han var ombud i det norska utlämningsärende där Justitie- och beredskapsdepartementet år 2020 vägrade utlämning till Rwanda.

19. Det fanns i det ärendet indikationer på falska vittnesmål, men den norska polisen var inte särskilt intresserad av att utreda frågan närmare. BR genomförde därför en egen undersökning i Rwanda för att kontrollera vittnesmålen.

20. Han hade en lista på de vittnen som han ville prata med och försökte ta direktkontakt med dem så långt det var möjligt. Vissa kontaktades direkt av en tolk och vissa av den misstänktes bror. Vittnena fick information om vad syftet med förhöret var och BR var tydlig med att han representerade den misstänkte.

21. BR hade kontrollerat vad vittnena sagt i andra rättegångar som rörde samma händelser som var aktuella i hans ärende. Han upptäckte att vittnena berättade olika saker vid olika tillfällen och han fick intrycket att vittnena hade anpassat sina svar efter vad som förväntades av dem och att utgångspunkten var att den misstänkte var skyldig.

22. Sex vittnen berättade för honom att de hade lämnat falska uppgifter och ytterligare fem uppgav att de hade blivit utsatta för press. Enligt BR fanns det klara bevis för att ytterligare 13 personer hade lämnat falska uppgifter.

23. Vad gäller anledningen till de falska vittnesmålen fanns det omständigheter som tydde på ett samband med konflikter i den rwandiska diasporan i Norge. Bland annat cirkulerade det en lista över människor som påstods vara folkmördare.

24. De flesta som lämnade falska uppgifter berättade att de blivit uppsökta av lokala myndighetspersoner i Rwanda. BR har inga bevis för att vittnespåverkan hade skett på central nivå, men det fanns vissa indikationer på central koordinering.

25. BR anser att det inte är möjligt att få en rättvis rättegång i Rwanda och att det gäller oavsett om den tilltalade är en politisk motståndare till regimen eller inte.

PL

26. PL är advokat i Kanada och har berättat sammanfattningsvis följande.

27. Han har sedan 2001 företrätt ett flertal personer som anklagats för folkmord i Rwanda, bl.a. JB som var utrikesminister i Rwanda under folkmordet. PL arbetar för tillfället som försvarare för PR, men är förbjuden att företräda honom i Rwanda.

28. I rättegången mot JB förekom det tiotals falska vittnesmål. Han hade emellertid alibi och blev frikänd. Vittnena hade tränats i att lämna falska vittnesmål av åklagarna i Rwanda.

29. Problemet med falska anklagelser är väldigt spritt i Rwanda och det är svårt att upptäcka. Det är inte bara högprofilerade personer som kan bli utsatta för falska anklagelser. PL har företrätt en person som blev utsatt för det och som vid tidpunkten för folkmordet var i 20-årsåldern, arbetade som konstlärare och inte var politiskt aktiv.

30. Det är lätt att få fram falska vittnesmål i Rwanda och det finns olika anledningar till att vittnen ljuger. Vissa utsätts för påtryckningar eller hot. Andra hoppas på ekonomiska fördelar. Befolkningen i Rwanda är så fattig att det går att få ett falskt vittnesmål i utbyte mot en öl eller en måltid. Några

lämnar falska vittnesmål för att hämnas. Personer som sitter i fängelse kan få förkortade fängelsestraff om de vittnar.

31. I Rwanda är advokatsamfundet underställt staten och de rwandiska advokaterna vågar inte fullt ut tillvarata sina klienters intressen på grund av rädsla för att straffas av regimen. Det är också mycket svårt för försvaret att åberopa egen bevisning.

32. Han betvivlar att någon som utlämnas till Rwanda kan få en rättvis rättegång och har inte sett några framsteg i det rwandiska rättsväsendet på 20 år.

Rapporter om rättssystemet i Rwanda

Utrikesdepartementets rapport

33. Av rapporten ”Rwanda – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019” framgår bl.a. följande.

34. Rwanda präglas alltjämt av folkmordet mot tutsier. Kritik mot bristande respekt för de mänskliga rättigheterna besvaras ofta av regeringen med hänvisning till folkmordet och vikten av nationell enighet för att säkerställa att något liknande aldrig kommer att hända igen.

35. Rwandas konstitution föreskriver maktdelning och att rättsväsendet ska vara oberoende. Detta upprätthålls i relativt stor utsträckning på lägre nivå medan självständigheten inom högre instanser ibland sviktar. Det har bl.a. förekommit uppgifter om att regeringstjänstemän försökt påverka politiskt känsliga fall.

36. Rättegångar i Rwanda är enligt lag offentliga och åtalade har rätt till ett juridiskt ombud. Den åtalade anses vara oskyldig till dess motsatsen är

bevisad. Det finns dock en tradition av att media och polis visar upp misstänkta offentligt i samband med häktning.

37. Rwandas fängelser är överbelagda, främst på grund av det stora antalet personer som har dömts för folkmordsbrott. Under de senaste tio åren har förhållandena i fängelserna gradvis förbättrats. Livstids fängelse i isoleringscell var tidigare tillåtet, men möjligheten att utdöma detta straff togs bort i den nya strafflagen som trädde i kraft 2018.

38. Tortyr är förbjudet enligt konstitutionen och särskild lagstiftning. Internationella civilsamhällesorganisationer som arbetar med mänskliga rättigheter får emellertid ta emot uppgifter om att polis, militär eller säkerhetstjänst använt sig av tortyr eller annan omänsklig behandling. Det förekommer få men återkommande rapporter om påtvingade försvinnanden och utomrättsliga avrättningar.

Internationella rapporter m.m.

39. De uppgifter som framgår av Utrikesdepartementets redogörelse stöds av rapporter från bl.a. Human Rights Watch, US Department of State, Bertelsmann Stiftung och Freedom House.

40. Av rapporterna från Human Rights Watch "World Report 2021: Rwanda, Events of 2020" och US Department of State "2020 Country Reports on Human Rights Practices: Rwanda" framgår också följande. Rättssäkerhetsprinciper har rutinmässigt ignorerats i många politiskt känsliga rättegångar där säkerhetsrelaterade åtal ofta använts för att åtala framstående regeringskritiker. Inhemska och internationella observatörer har noterat att utgången i högprofilerade mål om folkmord och i politiskt känsliga fall förefaller vara förutbestämd. Vissa advokater vill inte arbeta med politiskt känsliga fall.

41. I rapporten från Bertelsmann Stiftung, ”BTI 2020 Country Report Rwanda”, anges dessutom följande. Även om konstitutionen föreskriver ett oberoende rättsväsende så är domstolarna, i praktiken, föremål för inflytande och manipulation från regeringen. Rättsväsendet har en viktig politisk funktion. Kritiker och motståndare som anses farliga för regimen kan bli föremål för fabricerade anklagelser om folkmord, revisionism, folkmordsideologi, korruption, terrorism och omoraliskt beteende. Rättsväsendet är det verktyg genom vilket regeringen upprätthåller ett auktoritärt styre genom att åtala motståndare och kritiker.

42. Även annat material har åberopats för belysning av rättssystemet i Rwanda, bl.a. ”Additional Expert Report re: Rwanda v. Banjinya and others” daterad 3 juni 2015, av MW, dåvarande rådgivare till The National Public Prosecution Authorities i Rwanda. MW bekräftar i den sin tidigare uppfattning att Rwanda har ett fungerande rättssystem som, när det gäller åtal avseende folkmord i mål som överförs från andra jurisdiktioner, tillämpar internationell standard och tillhandahåller rättigheter som ingår i en rättvis rättegång för tilltalade. Han ger emellertid uttryck för en påtaglig oro över de brister och den undermåliga kvalitet som han har iakttagit vid försvaret av åtalade i ett antal folkmordsrättegångar. Rapporten avslutas med en rekommendation till de jurisdiktioner som utlämnar eller överför tilltalade till Rwanda att förse den tilltalade med försvarare som har kunskap och förmåga att bl.a. genomföra egna utredningar.

Kravet på dubbel straffbarhet enligt 1, 4 och 10 §§ utlämningslagen

Allmänt om kravet på dubbel straffbarhet

43. Som huvudregel förutsätter en utlämning att den eller de gärningar för vilka utlämning begärs motsvarar brott enligt svensk lag för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer (4 § utlämningslagen).

44. Bestämmelsen i 4 § tillsammans med 1 § – enligt vilken det krävs att den eftersökte är misstänkt, tilltalad eller dömd för en gärning som är straffbelagd i den anmodande staten – ger uttryck för ett krav på dubbel straffbarhet. Även det krav på att preskription inte får ha inträtt enligt svensk rätt, som framgår av 10 § andra stycket, kan sägas utgöra en del i kravet på dubbel straffbarhet.

45. Någon närmare prövning av att gärningen eller gärningarna är straffbara enligt den anmodande statens lagstiftning ska dock inte göras; det är tillräckligt att den anmodande staten anser detta och hänvisar till relevant lagstiftning. Om det emellertid står klart att straff inte kan utdömas i den anmodande staten, ska utlämning inte ske (jfr prop. 1957:156 s. 45).

46. Vid en prövning enligt 4 § av om en viss gärning motsvarar brott enligt svensk lag är rubriceringen inte avgörande. Det centrala är att den konkreta gärning som ligger till grund för utlämningsframställningen skulle utgöra brott vid en bedömning enligt svensk lag.

Det står inte klart att gärningen inte är straffbar enligt rwandisk rätt

47. Rwanda har lämnat in utdrag av landets strafflag (68/2018) och angett dels att gärningarna är straffbara enligt artiklarna 91–95, dels att det framgår av artikel 106 att folkmord och brott mot mänskligheten inte preskriberas.

48. Mot bakgrund av den begränsade prövning som ska göras av Högsta domstolen i detta avseende saknas det anledning att ifrågasätta denna bedömning (se p. 45). Det står alltså inte klart att JPM inte kan straffas i Rwanda.

De brott som JPM misstänks för motsvarar brott enligt svensk lag

49. Samtliga de gärningar som JPM begärs utlämnad för motsvarar något brott som regleras i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser (lagen om straff för folkmord m.m.).

50. De gärningar som anges i punkten 2 a) – c) kan enligt svensk rätt vara att bedöma som folkmord enligt 1 § första stycket 1 och 2 samt anstiftan eller medhjälp till sådant brott.

51. Gärningarna som anges i punkten 2 d) kan enligt svensk rätt vara att bedöma som brott mot mänskligheten enligt 2 § första stycket 3 lagen om straff för folkmord m.m. De kan emellertid också vara att bedöma som folkmord enligt 1 § första stycket 2 samma lag (se prop. 2013/14:146 s. 236 f.).

Preskription har inte inträtt enligt svensk rätt

52. Utlämning får inte ske för en gärning som har preskriberats enligt svensk rätt (10 § andra stycket utlämningslagen).

53. Sådana gärningar som JPM är misstänkt för kan numera inte preskriberas (se 35 kap. 2 § första stycket 5 brottsbalken). Gärningarna påstås emellertid ha begåtts 1994. Vid den tidpunkten gällde lagen (1964:169) om straff för folkmord. De gärningar som JPM begärs utlämnad för kunde även enligt den lagen utgöra folkmord samt anstiftan eller medhjälp till sådant brott. Straffskalan innehöll livstids fängelse och preskriptionstiden var 25 år.

54. Preskriptionstiden för folkmord togs bort år 2010. I övergångsbestämmelserna angavs att de nya bestämmelserna skulle tillämpas även på brott som hade begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd hade fallit bort dessförinnan enligt äldre bestämmelser. I samband med att

lagen om straff för folkmord m.m. infördes år 2014 undantogs bl.a. folkmord och brott mot mänskligheten från preskription. Övergångsbestämmelserna var utformade på motsvarande sätt som år 2010.

55. Preskription har alltså inte inträtt för någon av de gärningar som JPM begärs utlämnad för.

Kravet enligt 9 § utlämningslagen på att det finns ett beslut om häktning och viss bevisning

Allmänt om kravet på att det finns ett beslut om häktning och viss bevisning

56. En utlämning för lagföring förutsätter att framställningen grundas på ett beslut om häktning som har meddelats av en behörig myndighet i den anmodande staten. När – som i detta fall – Sverige och den anmodande staten inte har ingått en sådan överenskommelse som avses i 9 § tredje stycket utlämningslagen krävs vidare att det finns sannolika skäl för att personen har begått den aktuella gärningen. (Se 9 § andra stycket.) Lagstiftaren har alltså uppställt samma krav på bevisningen som normalt gäller för häktning enligt svensk rätt.

57. Ett beslut om häktning är inte i sig tillräckligt, om den som begärs utlämnad förnekar att han eller hon gjort sig skyldig till det påstådda brottet och anför trovärdiga grunder för det (se prop. 1957:156 s. 65).

58. I regel är det underlag som presenteras i en utlämningsframställning mer omfattande än det som läggs fram vid en begäran om häktning inom ramen för en svensk brottmålsrättegång. När ett mer omfattande underlag på detta sätt presenteras i utlämningsärendet fordras i regel, för att det inte ska föreligga sannolika skäl, att det finns någon omständighet som gör att det finns anledning att ifrågasätta utredningen. Sådana omständigheter kan bestå bl.a. i att det finns oklarheter eller inkonsekvenser som inte beror på att det är fråga

om en prövning i ett tidigt skede av processen. Av betydelse vid bedömningen kan också vara vad som är känt om rättssystemet i den anmodande staten. (Se t.ex. NJA 2019 s. 611 p. 38.)

Utlämningsframställningen grundas på ett beslut om häktning och det föreligger sannolika skäl för att JPM har begått gärningarna

59. Rwanda har till stöd för utlämningsframställningen åberopat ett beslut som har fattats av en behörig myndighet och som får anses motsvara ett beslut om häktning.

60. Till stöd för utlämningsframställningen har det åberopats ett åtal och ett dokument som anges utgöra en sammanfattning av fakta och bevis. Materialet består av referat från vittnesförhör med arton personer. Flera av dessa vittnen, av vilka några torde vara att anse som målsägande enligt svensk rätt, påstår sig ha sett JPM utföra ett antal av de olika gärningsmoment som ingår i åtalet.

61. Som JPM har påpekat finns det en del oklarheter vad gäller vittnesmålen. Det gäller bl.a. i vilken utsträckning vissa vittnen själva har bevittnat händelserna eller endast redogör för vad andra har berättat. Vidare är det beträffande några av vittnesmålen oklart vilka gärningsmoment de avser. Därutöver saknas det, såsom ofta är fallet vid en begäran om utlämning, uppgifter om när och var förhören har ägt rum samt om de har tagits upp med ljud och bild. Med hänsyn till det stadium som utredningen i Rwanda befinner sig på bör emellertid dessa omständigheter inte tillmätas någon avgörande betydelse.

62. Därutöver har JPM framhållit att flera av de personer som han påstås ha begått gärningarna tillsammans med har dömts för folkmord i rättegångar och att hans namn då inte i något fall har nämnts. Vidare har han framfört att vittnena inte är oberoende, att flera av dem själva har avtjänat straff, att det finns personliga kopplingar och relationer som inte har redovisats samt att

vittnesmålen innehåller flera felaktigheter utöver uppgifter om att han har begått gärningarna.

63. Det är inte möjligt att dra några slutsatser av det förhållandet att JPMs namn inte har nämnts i andra rättegångar och de omständigheter som framförts som kan ge anledning till tvivel om värdet av vittnesmålen har varit allmänt hållna och är svårbedömda.

64. Det bör vidare beaktas att JPM har bekräftat att han i vart fall under tiden den 6 april till slutet av maj 1994 befann sig i det område där gärningarna påstås ha utförts. Dessutom går det inte att bortse från att det i en av riksåklagaren åberopad rapport från Human Rights Watch "Leave None to Tell the Story", publicerad i mars 1999, anges att ANs son, M, var en universitetsstudent som organiserade en grupp av unga personer, flera av dem från Burundi, att vakta en vägspärr framför en bar som var känd som Chez Ngoga och att de dödade många människor (se s. 325).

65. Mot denna bakgrund får utredningen – också med beaktande av vad som är känt om rättssystemet i Rwanda – anses vara sådan att kravet på sannolika skäl är uppfyllt.

Hinder mot utlämning enligt 7 § utlämningslagen på grund av risk för förföljelse

Allmänt om hinder på grund av risk för förföljelse

66. Utlämning får enligt 7 § utlämningslagen inte ske av den som på grund av sin härstamning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller annars på grund av politiska förhållanden i den anmodande staten löper risk för att utsättas för förföljelse som riktar sig mot hans eller hennes liv eller frihet eller annars är av svår beskaffenhet. Bestämmelsen överensstämmer i stort med flyktingdefinitionen i 1954 års utlämningslag och

4 kap. 1 § i nu gällande utlänningslag (2005:716). (Se bl.a. NJA 2020 s. 426 p. 8–12.)

67. För att 7 § ska hindra utlämning fordras att det finns underlag för att konstatera att det finns en konkret risk för förföljelse. Vid politisk förföljelse ska risken grundas på den berörda personens politiska uppfattning eller åtminstone på att den anmodande staten antar att han eller hon har en viss politisk uppfattning. Det är alltså inte tillräckligt att förhållandena i landet i allmänhet är politiskt besvärliga och att det förekommer förföljelse av politiska motståndare.

Det föreligger inte hinder mot utlämning på grund av risk för förföljelse

68. Av utredningen framgår att Rwanda förföljer och t.o.m. torterar och avrättar personer som ingår i den politiska oppositionen.

69. JPM har anfört att han kommer att förföljas och riskerar att utsättas för tortyr eller dödas om han återvänder till Rwanda. Han har hävdat att han har varit politiskt aktiv ända sedan han lämnade Rwanda och har särskilt framhållit sitt medlemskap och deltagande i FNL samt kontakterna med VI och sitt deltagande i hennes parti.

70. Av utredningen i ärendet och vad JPM har berättat i Högsta domstolen framgår att han har ändrat sina uppgifter om politiska aktiviteter vid flera tillfällen. Detta kan naturligtvis ha flera orsaker. Men oavsett orsak är uppgifterna genomgående svepande och knapphändiga. Det finns inte heller några omständigheter, bortsett från ett FNL-medlemskort, som ger något egentligt stöd för hans påståenden. Mot denna bakgrund kan det inte anses visat att det föreligger en konkret risk för att JPM löper risk för att utsättas för förföljelse på grund av sin politiska uppfattning om han lämnas ut till Rwanda.

Hinder mot utlämning enligt 8 § utlämningslagen på grund av humanitetens krav

71. En utlämning får inte beviljas om utlämningen i det enskilda fallet är uppenbart oförenlig med humanitetens krav på grund av den berörda personens hälsotillstånd eller personliga förhållanden i övrigt och med beaktande av gärningens beskaffenhet och den främmande statens intresse. Det är främst humanitära skäl hänförliga till personen själv – inte till hans eller hennes närstående – som kan vägas in vid bedömningen enligt paragrafen (se bl.a. NJA 2019 N 6 p. 10). Vad som har framkommit om JPMs personliga förhållanden ger inte stöd för att en utlämning skulle vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Det finns alltså inte hinder enligt 8 §.

Europakonventionen

Artikel 3 – förbud mot tortyr och annan inhuman behandling

72. Av artikel 3 i Europakonventionen följer att en stat inte får lämna ut en person till ett annat land, om det finns starka skäl att tro att han eller hon löper en verklig risk för att i det landet utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Den omständigheten att en stat bedöms ha ett totalitärt system och ofta kränker mänskliga rättigheter utgör typiskt sett inte tillräcklig grund för att anse att en utlämning står i strid med artikel 3 (se NJA 2017 s. 677 p. 14). Vad som ska bedömas är den individuella risk som föreligger för den person som begärs utlämnad.

En utlämning av JPM skulle inte stå i strid med artikel 3 i Europakonventionen

73. Som angetts ovan finns det ett flertal rapporter där det anges att tortyr och annan behandling i strid med artikel 3 förekommer i Rwanda (se p. 33–42). De konkreta uppgifterna i rapporterna avser emellertid främst tämligen

högprofilerade politiska motståndare. Som tidigare har konstaterats har Högsta domstolen funnit att utredningen inte ger stöd för att JPM skulle riskera att utsättas för förföljelse på grund av sin politiska uppfattning om han utlämnas till Rwanda (se p. 70). Det finns inte heller något i utredningen som visar att personer, som inte tillhör den politiska oppositionen och som har utlämnats till Rwanda för att lagföras för folkmord, har behandlats i strid med artikel 3.

74. Materialet innehåller i och för sig uppgifter om hårda fängelseförhållanden. Det synes emellertid som att fängelseförhållandena för personer som utlämnas till Rwanda är förhållandevis goda (se t.ex. Internationella juristkommissionens övervakningsrapport avseende Jean Claude I).

75. Sammanfattningsvis innebär vad som nu har redovisats att det inte finns tillräckligt stöd för att en utlämning av JPM skulle stå i strid med artikel 3.

Artikel 6 – rätten till en rättvis rättegång

76. När det gäller frågan om en utlämning kan stå i strid med artikel 6 i Europakonventionen har Europadomstolen i sin praxis uttalat att det inte kan uteslutas att ett utlämningsbeslut undantagsvis kan stå i strid med artikel 6. Detta gäller om omständigheterna är sådana att den som ska utlämnas riskerar att på ett flagrant sätt förvägras en rättvis rättegång i det mottagande landet (jfr *Soering v. the United Kingdom*, 7 July 1989, § 113, Series A no. 161; se även NJA 2009 s. 280 och NJA 2017 s. 677 p. 17).

77. För att en utlämning för lagföring ska stå i strid med artikel 6 fordras att det kan förväntas uppkomma avvikelser från rätten till en rättvis rättegång som är så grundläggande att det som garanteras av artikeln helt tillintetgörs eller att kärnan i rätten ödeläggs.¹ I princip ankommer det på den som gör gällande att

---

¹ Se *Ahorugeze v. Sweden*, no. 37075/09, § 115, 27 October 2011: "breach of the principles of fair trial guaranteed by Article 6 which is so fundamental as to amount to a nullification, or destruction of the very essence, of the right guaranteed by that

en utlämning skulle stå i strid med artikel 6 att visa att så är fallet. (Se NJA 2017 s. 677 p. 16–19.)

78. Europadomstolens formuleringar är mycket restriktiva och det kan diskuteras om de ska läsas helt bokstavligt. Det står emellertid klart att tröskeln är hög för att en utlämning ska befinnas vara oförenlig med artikel 6 i Europakonventionen. (Se NJA 2019 s. 611 p. 54.) I Europadomstolens guide till artikel 6, uppdaterad den 31 augusti 2021 (se även *Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom*, no. 8139/09, § 259, 17 January 2012), anges som exempel på situationer där rättigheterna som garanteras av artikeln helt har tillintetgjorts *att* den tilltalade har dömts i sin utevaro utan rätt till ny rättegång, *att* det varit en summarisk rättegång med fullständigt bortseende från rätten till försvar, *att* någon frihetsberövats utan någon möjlighet till en oberoende och opartisk prövning av lagligheten av frihetsberövandet, *att* det förekommer en medveten och systematisk vägran att ge tillgång till försvarare *samt att* det varit fråga om användning av vittnesmål som har framtvingsats genom tortyr.

79. Vad Högsta domstolen enligt utlämningslagen ska uttala sig om är om utlämningen lagligen kan beviljas. Det ligger då nära till hands för domstolen att pröva frågan med utgångspunkt i den restriktivitet som kommit till uttryck i Europadomstolens praxis. Däremot kan regeringen vid sitt beslut ta större hänsyn till det i konventionen skyddade intresset än vad som följer av en sådan utgångspunkt. (Se NJA 2009 s. 280.)

Article”. Se även *Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom*, no. 8139/09, § 260, 17 January 2012.

*En utlämning av JPM skulle inte stå i strid med artikel 6 i
Europakonventionen*

80. Som tidigare redovisats framgår det av flera rapporter om rättsväsendet i Rwanda att rättssäkerhetsgarantier regelmässigt har ignorerats i många politiskt känsliga rättegångar där säkerhetsrelaterade åtal har använts för att åtala framstående regeringskritiker. Inhemska och internationella observatörer har noterat att utgången i högprofilerade mål om folkmord förefaller vara förutbestämd. (Se p. 33–42.) Rapporterna kan emellertid inte anses utgöra tillräckligt underlag för bedömningen att varje rättegång avseende folkmord i Rwanda så påtagligt skulle avvika från en standard som är godtagbar enligt artikel 6 att det, oavsett vem rättegången gäller, hindrar en utlämning.

81. Av utredningen framgår att det finns fall där stater, med hänvisning till artikel 6, har vägrat att utlämna personer till Rwanda för lagföring. De avgöranden som framför allt har åberopats är en dom från The High Court of Justice i Förenade kungariket den 28 juli 2017 och ett beslut från Justis- og beredskapsdepartementet i Norge den 13 maj 2020.

82. Inte heller dessa avgöranden kan dock anses leda till slutsatsen att varje rättegång om folkmord i Rwanda så påtagligt kommer att avvika från den standard som är godtagbar enligt artikel 6, att det inte i något fall är möjligt att utlämna personer till Rwanda för lagföring där.

83. Ärendet i The High Court of Justice (2017 EWHC 1912, Admin) avsåg utlämning av fem personer till Rwanda som bedömdes kunna vara av intresse för regimen. Domstolen anförde att de fem personerna generellt sett inte kunde betraktas som aktiva politiska motståndare till regimen, men framhöll att de är högprofilerade misstänkta som, med ett undantag, hade varit i beslutande ställning under folkmordet. Domstolen angav att, även om de misstänkta inte

kunde betraktas som de högst rankade politiska motståndarna, så skulle en eller flera av dem kunna föranleda ett intresse från myndigheternas sida och därför leda till påtryckningar på rättsväsendet. (Se p. 372.) Domstolen fäste särskild vikt vid bristerna i det rwandiska rättsväsendet och att det inte fanns möjlighet att i Rwanda få tillgång till ett effektivt försvar samt att det fanns risk för att de misstänkta inte skulle få tillräckliga förutsättningar att höra egna vittnen. (Se särskilt p. 375 – 384.)

84. När det gäller det norska beslutet (se Justis-og beredskapsdepartementet, ref. 15/1884-SIHO), var BR ombud för den person som begärdes utlämnad. Departementet framhöll att den utredning som BR hade vidtagit i Rwanda medförde att det inte kunde uteslutas att det hade förekommit vittnespåverkan i det ärendet. Det nya materialet var ägnat att medföra tvivel om underlaget för misstanken var tillräckligt. Vidare fann departementet, med hänvisning till domen från The High Court, att det kunde sättas i fråga om den som begärdes utlämnad skulle kunna få en rättvis rättegång. Departementet betonade att bedömningen skedde efter en konkret helhetsvärdering av de speciella omständigheterna i ärendet och att en utlämning till Rwanda i andra ärenden inte nödvändigtvis skulle stå i strid med artikel 6.

85. Det framgår således att båda dessa ärenden i vissa avseenden skiljer sig från det ärende som Högsta domstolen nu ska yttra sig i. Utredningen i detta ärende ger inte stöd för slutsatsen att JPM är en aktiv politisk motståndare till regimen i Rwanda eller att han på något annat sätt skulle vara av särskilt intresse för den. Vidare finns det inte några konkreta omständigheter till stöd för att det har förekommit vittnespåverkan eller falska vittnesmål beträffande åtalet mot honom.

86. Därutöver bör det framhållas att de uppgifter som BR och PL har lämnat inte specifikt har inriktat sig på JPMs möjligheter att få en rättvis

rättegång. BR och PLs vittnesmål har avsett deras erfarenheter av rättssystemet i Rwanda och de bedömningar som de på ett generellt plan gör vad gäller möjligheterna att få en rättvis rättegång där.

87. Det kan tilläggas att det finns exempel på att domstolar i andra stater har funnit att det inte föreligger hinder mot att utlämna personer till Rwanda för lagföring gällande folkmord. I Nederländerna har det t.ex. under 2021 skett vid två tillfällen.²

88. Med hänsyn till vad som nu har redovisats är det inte, vid den bedömning som Högsta domstolen har att göra, visat att en rättegång mot JPM i Rwanda riskerar att så påtagligt avvika från en standard som är godtagbar enligt artikel 6 att det hindrar en utlämning.

Artikel 8 – rätten till skydd för privat- och familjeliv

89. Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten är inte absolut. En offentlig myndighet får inskränka denna rättighet med stöd av lag, om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till bl.a. förebyggande av oordning eller brott.

90. Om en familj riskerar att skiljas åt till följd av en utlämning kan frågan om utlämningen är förenlig med rätten till respekt för familjelivet enligt Europakonventionen aktualiseras under förutsättning att det är en familjebildning som åtnjuter konventionens skydd och att utlämningen innebär ett intrång i det skyddet. Under sådana förhållanden måste det göras en prövning av om åtgärden är försvarlig, dvs. om det men som den aktuella personen lider står i rimlig proportion till det syfte som staten vill uppnå.

---

² Se Rechtbank Den Haag, 30 April 2021, ECLI:NL:RBHDA:2021:4457 och Gerechtshof Den Haag, 4 May 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:763.

91. Europadomstolen har med hänvisning till betydelsen av samarbetet mellan stater i utlämningsärenden uttalat att det krävs alldeles särskilda omständigheter för att rätten till respekt för familjelivet ska väga tyngre än de legitima mål som bär upp en utlämning. Kraven enligt Europadomstolens praxis är således mycket högt ställda för att en utlämning ska anses oförenlig med Europakonventionen på den nu aktuella grunden. (Se ”Patronen och bilen” NJA 2020 s. 761 p. 17 och där gjorda hänvisningar.)

En utlämning av JPM skulle inte stå i strid med artikel 8 i Europakonventionen

92. JPM har begärts utlämnad för att han i Rwanda ska lagföras för synnerligen allvarlig brottslighet. Omständigheterna är därmed inte sådana att en utlämning av honom är oförenlig med artikel 8 i Europakonventionen.

Barnkonventionen

93. Artiklarna 1–42 i Barnkonventionen gäller som svensk lag (se lagen, 2018:1197, om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter). Det måste därför i utlämningsärenden göras en prövning av om utlämningen i det enskilda fallet får konsekvenser för ett barn på ett sätt som innebär att utlämningen är oförenlig med de rättigheter som tillförsäkras barnet enligt konventionen.

94. En utlämning från Sverige kan röra ett barn på två sätt, antingen genom att barnet själv är föremål för utlämningsförfarandet eller genom att någon av föräldrarna är det. I båda fallen ska principen om barnets bästa vägas in i bedömningen av utlämningsärendet. Barnets bästa ska därför alltid utredas, beaktas och bedömas när en utlämning från Sverige rör ett barns rätt.

95. I utlämningsärenden ställs barnets bästa mot andra staters intresse av att lagföra begångna brott och att verkställa utdömda straff. I de flesta fall när en utlämning aktualiseras, har Sverige att leva upp till folkrättsligt bindande åtaganden. Andra staters intresse av att kunna lagföra brott och att verkställa straff utgör ett sådant angeläget allmänt intresse som medför att barnets bästa i många fall får vika vid en rättslig prövning, där det ska göras en avvägning mellan barnets bästa och intresset av att upprätthålla systemet med utlämning för brott. (Se ”Patronen och bilen” p. 24.)

En utlämning av JPM är inte oförenlig med Barnkonventionen

96. JPM har innan han frihetsberövades levt tillsammans med sin fru och deras två barn. Han har deltagit i den dagliga omvårdnaden av barnen. Utgångspunkten för bedömningen måste vara att hans barn har behov av en nära kontakt med sin pappa och att hänsynen till barnens bästa talar för att JPM inte ska utlämnas till Rwanda.

97. Mot barnens intresse ska emellertid ställas dels Rwandas intresse av att kunna lagföra personer som misstänks för deltagande i folkmordet 1994, dels Sveriges skyldighet att leva upp till sina folkrättsliga åtaganden. Det kan tilläggas att det finns anledning att anta att kontakter mellan barnen och deras pappa kan arrangeras i någon form, även om JPM utlämnas. Mot denna bakgrund väger de motstående intressena tyngre än barnens intresse. En utlämning är därför inte oförenlig med Barnkonventionen.

Slutsatser

98. Det föreligger inte hinder mot utlämning av JPM till Rwanda.

99. Utredningen visar emellertid att rättssystemet i Rwanda har allvarliga brister. Det finns därför anledning för regeringen att, om den beslutar att

utlämna JPM, noga övervaka den rättsliga prövningen av honom och hur han i övrigt behandlas där.

I avgörandet har deltagit justitieråden Kerstin Calissendorff, Stefan Johansson (referent), Eric M. Runesson, Stefan Reimer och Cecilia Renfors
Föredragande har varit justitiesekreteraren Elin Dalenius